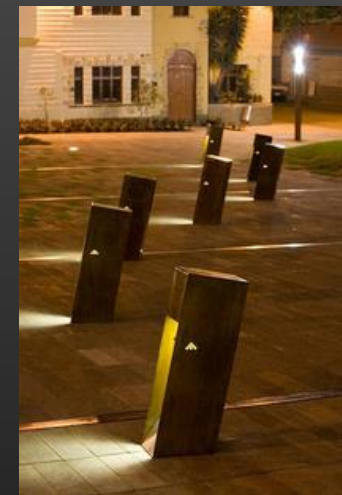

Малі архітектурні форми (МАФ)

Основні принципи та методи проектування. Класифікація

Малі архітектурні форми (МАФ)

— невеликі споруди, об'єкти обладнання та благоустрою території, що задовольняють утилітарні (практичні) та естетичні потреби людини.

За законодавством України-це невелика одноповерхова споруда (до 30 м²), без фундаменту або пересувна. У середовищі використовується для доповнення архітектурного ансамблю, створення комфортного міського/ландшафтного простору.

МАФ — це „малий“ акцент, що робить велике середовище затишним і виразним.

Малі архітектурні форми невеликі за масштабом, але надзвичайно важливі елементи архітектурного та ландшафтного середовища. Вони не домінують над основними будівлями чи великими просторами, а навпаки — тонко доповнюють і «оживляють» їх, створюючи завершений, комфортний і емоційно насичений образ.

Історичний розвиток малих архітектурних форм

Малі архітектурні форми відомі людству з найдавніших часів. Вже в Стародавньому Єгипті, Греції та Римі вони використовувалися як декоративні та утилітарні елементи: фонтани, вази, арки, колонади та скульптури. У середньовіччі МАФ стали невід'ємною частиною садово-паркового мистецтва Європи.

Українські традиції (народна архітектура)

В Україні МАФ мають глибоке коріння в народній архітектурі, особливо на **Гуцульщині та в Карпатах**:

-**Колиби** — легкі дерев'яні зрубні споруди з колод смереки. Сьогодні — популярні туристичні ресторани-колиби.

-**Плетені тини (вориння, плоти)** — ажурні огорожі з лози чи хмизу, характерні для Гуцульщини, Полісся та Поділля.

-**Придорожні каплиці та криниці** — дерев'яні (часто восьмигранні) або кам'яні, розташовані вздовж доріг. Багато прикладів у Космачі, Верховині, Пістині, Ясіні.

-**Дерев'яні брами, хвіртки та огорожі з різьбленням** — створювали художній образ садиби.

Ці форми демонструють принципи екологічності, використання місцевих матеріалів і гармонійної інтеграції з ландшафтом.

Історичні паркові МАФ XVIII–XIX ст.

У період розквіту ландшафтного дизайну в Україні з'явилися витончені паркові форми:

-**Дендропарк «Олександрія» (Біла Церква, заснований 1793 р.)** — альтанки-ротонди, китайський місток, штучні руїни, фонтани та декоративні вази в стилі пізнього класицизму.

-**Парк «Софіївка» (Умань, 1796 р.)** — каскади, гроти, альтанки, скульптури, підпірні стінки та декоративні містки. Парк створений як подарунок коханій дружині графа Потоцького.

Радянський період (XX ст.) Масове будівництво МАФ для благоустрою парків, скверів і мікрорайонів: типові лавки, кіоски, зупинки, скульптури. Акцент на функціональності та доступності.

Сучасність (XXI ст.)

Перехід від суто декоративних форм до **поліфункціональних, екологічних і інклюзивних**: модульні конструкції, вертикальне озеленення, smart-елементи (освітлення, зарядки). Збереження традицій поєднується з сучасними матеріалами та технологіями.

Історичний розвиток малих архітектурних форм

Дендропарк «Олександрія»
(Біла Церква, 1793 р.)

Парк «Софіївка»
(Умань, 1796 р.)

Класифікація МАФ

(за конструктивними та матеріальними особливостями)

- **З застосуванням рослин:** трельяжі, перголи, берсо, квіткарки (вертикальне озеленення).
- **Без рослин:** скульптури, лавки, підпірні стінки, містки.
- **За матеріалами:** дерево, метал, бетон, камінь, пластик, цегла, габіони.
- **Мобільні або стаціонарні:** пересувні конструкції або з полегшеними фундаментами.
- **Важливо:** вибір матеріалу впливає на формоутворення та довговічність.

Приклади МАФ

Пергола

Берсо

Трельяж

Сучана пергола

Класифікація МАФ

(за конструктивними та матеріальними особливостями)

- **З застосуванням рослин:** трельяжі, перголи, берсо, квіткарки (вертикальне озеленення).
- **Без рослин:** скульптури, лавки, підпірні стінки, містки.
- **За матеріалами:** дерево, метал, бетон, камінь, пластик, цегла, габіони.
- **Мобільні або стаціонарні:** пересувні конструкції або з полегшеними фундаментами.
- **Важливо:** вибір матеріалу впливає на формоутворення та довговічність.

Приклади МАФ

Пергола

Берсо

Лавки

Трельяж

Сучана пергола

Арка

Лавка-скульптура

Основні принципи проектування МАФ

- **Композиційна узгодженість:** гармонія з оточенням, масштабом, стилем середовища.
- **Архітектурна виразність:** акцентність, контраст, нюанс, кольорова гама.
- **Функціональність і безпека:** інклюзивність, ергономіка, надійний конструктив.
- **Екологічність і адресність:** аналіз ділянки, вплив матеріалів, зонування простору.
- **Поліфункціональність:** поєднання кількох функцій в одному об'єкті .

Методи та етапи проектування

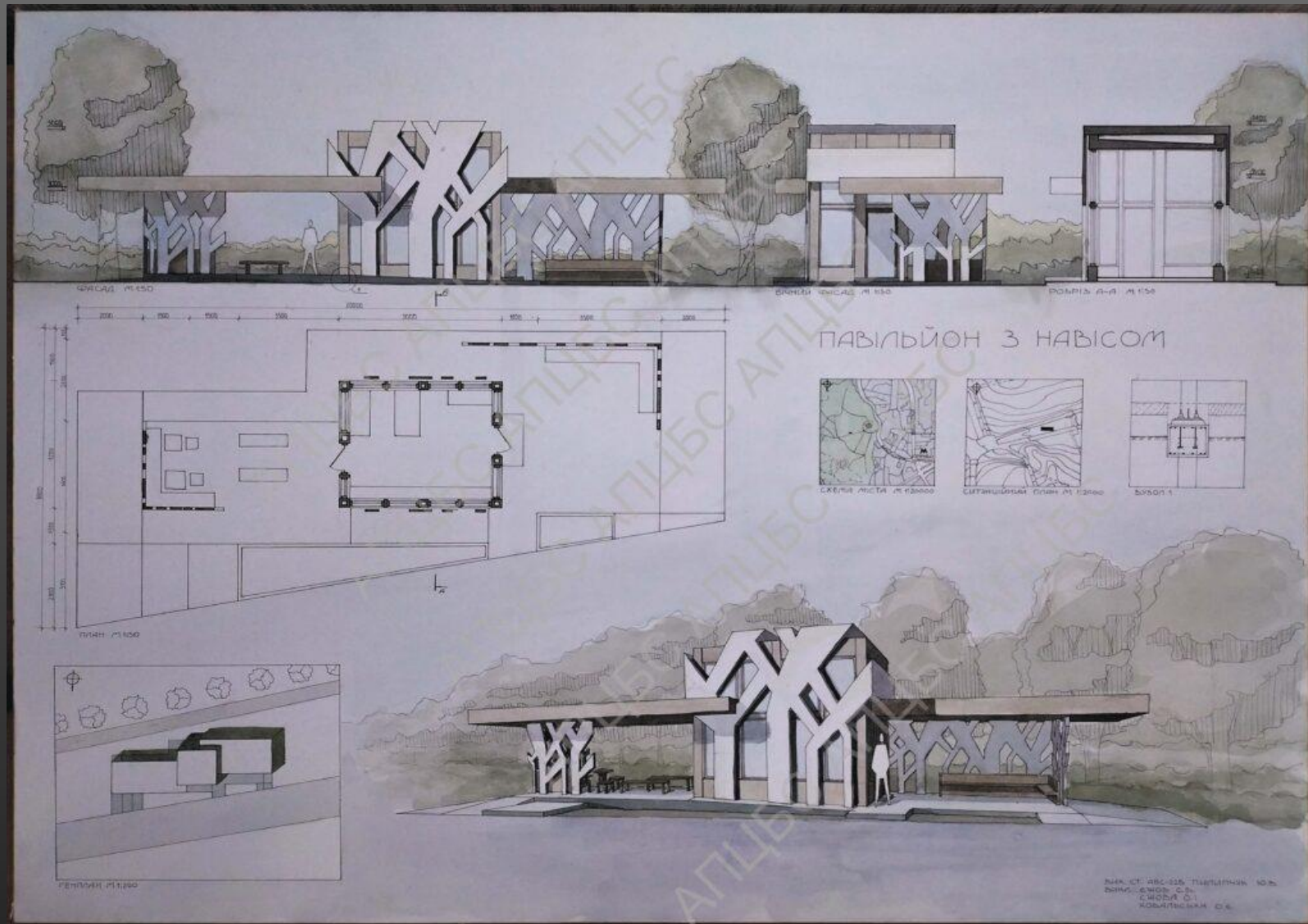
- **Етап 1:** Аналіз ділянки та оточення (функціональне зонування).
- **Етап 2:** Вибір типу, матеріалів і конструктиву.
- **Етап 3:** Ескіз → план, фасад, розріз (М 1:20–1:25).
- **Етап 4:** Перспектива, 3D-візуалізація, декоративне оздоблення.
- **Методи:** адресний підхід, принцип доцільності, гармонізація ідеї з матеріалом.

Невеликі за масштабом форми здатні радикально змінити сприйняття великого простору, роблячи його комфортним, затишним і художньо виразним.

Кожна МАФ проектується індивідуально під конкретну ділянку, її функціональне призначення, оточення та потреби користувачів. Головне — гармонізація ідеї з матеріалом і конструктивом.

Успішне проектування МАФ — це баланс між композиційною гармонією, функціональною доцільністю та художньою виразністю. Важливо пам'ятати: якісна мала форма не просто «стоїть» у просторі, а активно формує комфортне і запам'ятовуване середовище.

Приклад результату проєктування

Приклад клаузури

Архітектурний проєкт №1
Мала архітектурна форма
"Навіс у Ботанічному саду
ім. М.М. Гришка"

КНУБА

Сучасні приклади

Містки та переходи

Дитячі площадки

Павільони

Арт-об'єкти

Сучасні приклади та тенденції МАФ. Висновки

Сучасні тенденції розвитку МАФ

- Поліфункціональність і модульність (одна конструкція поєднує кілька функцій)
- Екологічність і сталий розвиток (використання місцевих матеріалів, вертикальне озеленення, мінімальний вплив на природу)
- Інклюзивність і універсальний дизайн (доступність для всіх груп населення)
- Інтеграція сучасних технологій (LED-освітлення, smart-елементи, зарядні станції)
- Гармонійне поєднання традицій і інновацій (від гуцульських мотивів до сучасних форм)

Ключова роль МАФ у середовищі МАФ — це «малий» акцент з великим впливом. Вони не домінують, а тонко доповнюють і «оживляють» велике архітектурне та ландшафтне середовище, створюючи комфорт, затишок і художню виразність.

Значення МАФ для архітектури та дизайну:

- Композиційне — завершують ансамбль, створюють акценти, ритм і зонування.
- Функціональне — забезпечують відпочинок, укриття, інклюзивність.
- Естетичне та емоційне — додають індивідуальність і настрій.
- Екологічне та культурне — зберігають зв'язок з українськими традиціями та сприяють сталому розвитку.